

Келәзгә джәмә яңының

Обороне йофым ехыләгъе темәу ябгъекүн фаехәмрә советскә патриотизмән еджаклохәр зәрәфәпшәтхәмрә

IV. Математикә урокхәр

Математикәм иегъеджән формализм къыхамыгъахъеу зәхәшыкы фырләу, якыл төфөу каләхәр ебгъеджән фәе. Ау зытюкі, сида мәхъанәу къикіләр? Аш мәхъанәу къикіләр практическә йофшаклохәр математикәм, физикәм теоретическә материаләу къыхахыгъем елъытыгъеу айкәхъаныр ары

Сида практическә йофшаклохәу, навыкхәу обороне тематикәм ехыләгъеу физико-математиче кә дисциплинәхәмкә шкәлым щябгъекүм плъекшытыр ыкы щябгъекүн фәе? Кіләеджаклохәу школы заухыкә Красная Армиям къулукъу щызышәцтхәм ашән фәер сид фәдә воене техники физическә экономерность лъапсәу иләхәр ары. Гүшәм фало, баллистикәм иосновхәр, двигатель внутренного горания зыфалохәр ясновхәр (ахәр артилерийки, авиациемкә, мото механизироване частхәмкә ящыкәгъештых). Поверхность, объема зыфәпшәтхәр псынкәу ыкы тәрэзәу алтын, хисап къырадзэн альекъинеу. Модельхәр, таблицәхәр, схемәхәр аухазырын альекъинеу. Сид фәдә теоретическә материаләу акыгъекүр обороне практикәмкә дәгъоу агъепсөльян, агъәзеклон зәралъекъын тәтәу физико-математическә дисциплинәхәм каләхәр ябгъеджән фәе.

Джы конкретнәу къәпин хъумә сида учебнә материаләу обороне тематикәм ехыләгъеу класс пепчъеу анахъ унаә зытедзагъеу ябгъекүн фәе?

Я 5-рә классым анахъеу унаә зытедзагъеу ябгъекүн фәе чи-

V. Химие урокхәр

Химием еджә хъумә законеу иләхәр каләм зәрикүрәм годзагъеу практическә подготовкәм ехыләгъеу, обороне тематикәм ехыләгъеу навыкхәр (йофшаклохәр) ебгъегъотын фәе. Химием ве-ществе зәфәшхәфхәр воене технико-механикәм зәрәхахъэрәм фәшхәфәу, зәо йофыкә зәрагъепсөуалье-рәи ебгъешинеу. Анахъеу дәгъоу каләхәм ябгъекүн фәе пр-тивохимическә зашитем индивидуальнеу ыкы колективнәу йофшаклохәу иләхәр, хабзәу пылъыхәр ары. ПВХО-р организовать зәрәпшы-штер, аш правиләу иләхәр дәгъоу, зәхәгууфыкыгъеу ыкы практическә кіләеджаклохәм ябгъекүн фәе. Бөв зәфәшхәфхәу щыләхәм язытет, ахәм нәшанеу яләхәр зыфәдер, къызәрәпшешт шыләхәр, зәрәзтепышт шыләхәр; ахәм япротивеу зашитем щылә спосо-хәр дәгъоу, зәхәгууфыкыгъеу практическә кіләеджаклохәм ябгъекүн фәе.

Неорганическә ыкы органическә веществе зәо щыләхәм ашыщәу взрывчатеу, зоом взрывчате веществе зәо щагъепсөуалье-хәрәр зыфәдәхәр, аш явидхәр, яспособхәр. Металләу, сплавәу, пластмассәу, каучукәу, волокно лъапкъеу, естествене ыкы искуственнә топливеу зоом щагъезеклохәрәм ятепләкә зыфәләхәр, пкыгъоу къызыахырәр, явидхәр, яспособхәр.

*) Иубланә декабрь 3-м, и 8-м ыкы и 10-м къыздыгъеу газетхәм арыт. Мыр аш акылъеко.

леннә масштабымрә линейнә масштабымрә яоф ары. Ахәр картымкә расстояниер къебгъотын хъумә зәрәбгъепсөльэтшт шыкәу щыләхәр.

Пункт зәфәшхәфхәм азыфату расстояние илъэр къизәргъотыр шыкәу. Поверхностын уклоннәу илъэр зыфәдизэр къизарағъотыр шыкәу. Точкә зәфәшхәфхәм ялъегагъеу зыфәдизэр хисап къизарағъотыр.

Я 6-рә классым практическә йофшаклохәу обороне тематикәм ехыләгъеу ебгъекүн фәем, 14-шыкәу ашыщхәр мыш фәдә элементеу программәм хәтын хәр арых: бусолымкә ыкы эклеметрәмкә чыпәм про-шиваниер измерениер щыпшын фәе; чыпәм ехыләгъеу углехәр мөрнә лентыкә зәрәпшытыр; планы чыпәм къыгъельтагъохәрәр транспортиркә зәрәпшытыр; узнесын умылә къышт чыпәхәм азыфату расстояние илъэр треугольник гъеуцун способхәмкә зәрәпшытыр икүлай. Участкәм иплан треугольник хәу зәтеу утын, зәрәбгъоцун фәе.

Ябләнәрә классым щябгъешин фәем зыкә ашыщәр: пунктчыләм ялъегагъекә рәзностеу ялъэр прибор къизәрклохәмкә къизәрашын фәе амалхәр.

Яенәрә классым щябгъешин фәем зыкә ашыщәр: узнесын умыләкъышт расстояниехәр приборкә къизәрашын фәе амалхәр. Участкәм иплан бусолкә агъеуцун альекъинеу. Линейкә масштабхәмрә численнә масштабхәмрә ралтын альекъинеу. Топографический знакхәр вычерчивать ашын ыкы къеджән ылъекъинеу ыкы аш аз-мыкъирә навыкхәр арых.

Ябләнәрә классым-кислород, водород, окисление ыкы восстановление. Яенәрә классым-галогенхәр, азот ыкы фосфор ябгъонәре классым-углерод ыкы металлыхәр. Япшәнәрә классым-материаләу акыгъехәр я 7-м щыублагъеу и 9-м нәснәкә къыкагъезынхажы, адажыкы, ау нахъ куоу материалыр обобщать ашын зайджыри зәуплъекүнхажы.

Мы къызфетигъеу пшъерильхәр химиемкә учительхәм агъецкәнхумә, каләхәм яшләнгъе конcretne ыкы куоу щытынену зыхъицтыр урокхәм демонстрационне опытхәр ятусуя ябгъекүм ары; лабораториа йофшаклохәр ябгъекүм нахъышу, экскурсии и инеу яшшугъе къакло. Вәекласси зыфайорә йофшаклохәр, кружковой занятиири химиемкә ябгъешшәтхәм практиче кәу обороне тематикәм ехыләгъеу план бгъеуцуо каләхәм йоф адапшиэм нахъ тәрэз.

Доцентеу НЭИЛТІКҮЮ.

(Джыри къыкәльыкюшт).

СОВЕТСКЭ ИНФОРМБЮРОМ КЪЫТРЭР

(Иубланә 1-рә икүлубгъом ит).

Мы районым щызаорәм ашыщәу ирайоны ашытебыбагъәх. Бомбардировкәм къыхәкәу станцием машлохәр къышыхъуягъәх. Немцәм ялъэр ялъэр зәрәль вагонхәр ыкы горючәр зәрәт цистернәхәр стыщтыгъәх. Машлохәм взрывышкохәр адыхэтгъәх.

***

Къаләу Пултуск икъыблайокә разведчик куп гвардии малаш лейтенантэу Доншаковыр яшшәу пымыныгъе псыхъом итыгъе къохыапә үшшо лъэнныкъокә зәпрыкыгъәх. Советскэ боецхәр пымитраншайхәм адәлъедагъәх, расчетэр зәрәдикыгъо пулметэр ыкы немецкә солати 10 агъеко-дигъәх. Тиразведчикхәм эзы плен къаубыти, зи чәнагъе амышләу ячасть къекложыгъәх.

И. В. СТАЛИНЫМ США-М ИПОСЛЭУ Г-НЭУ В. А. ГАРРИМАН ПРИНЯТЬ ЫШЫГЬ

Декабрь 14-м СССР-м и Народнә Комиссархәм я Съветы и Председателәу И. В. Сталиним США-м и Послэу г-нэу В. А. Гарриман принять ышыгъ.

Приемым СССР-м иләкыб Къэрал йофхәмкә Народнә Комиссарым и Заместителәу В. Г. Деканозовыр хәсигъ.

Мыекъуапә ипартактивы собрание иләгъ

1944-рә илъесым декабрь и 13-м къаләу Мыекъуапә ипартактивы собрание иләгъ. Октябрьскэ Социалистическая Революциешхом ия 27-рә годовщине ехыләгъеу товарищ Сталиним докладу къышыгъемрә иприказре къахәкәу къаләм ипарторганизация йофшаклохәм яшшигъемрә иприказре къахәкәу къаләм ипарторганизация ишшерильеу иләхъурәмкә, ВКП(б)-м и Мыекъопә горкомы искретарез тов. Козловым собранием доклад къышыгъ.

Товарищ Сталиним идокладре иприказре къаләм итрудящемэ кую югъештәр зыфату къышыгъемрә иприказре къахәкәу къаләм ипарторганизация ишшерильеу иләхъурәмкә, ВКП(б)-м игоркомы йофшаклохәм яшшигъемрә иприказре къаләм идоклад ипәгъекүе къаләм ипредприятие пәрәхәм произв-стене обязательствәу аштагъәхәр тов. Козловым идоклады къышыгъ.

1944-рә илъесү икы пәтырәм къаләм ипредприятие производствене программау ялъэр зәрәгъа-зәрихъагъәхәр ыкы товарищ Сталиним идоклад ипәгъекүе къаләм ипредприятие пәрәхәм производствене программау ялъэр зәрәгъа-зәрихъагъәхәр ыкы ашыкә промышленнә предприятие пәрәхәм.

Мәкъу-мәшт хозяйствәм ивыставкәу Хъакурынхъаблә Щыләгъар

Джыре благъе Хъакурынхъаблә мәкъу-мәшт выставкә щыләгъар. Выставка мәкъу-мәшт йофшаклохәм ыкы социалистическая балым хъунымрәкә гъехъегъешүхәр зышы гъехъе колхозхәу Шәуджән районын итыхәм яэкспонатхәр къыцагъәлъегъуагъәх.

Колхозеу „Социализм идъогъ“ зыфайорә игубгъе бригадау тов. Андырхуай Цацэр зибригадирим мыгъе коц тектар 48-рә къезигъе фәмыхъо ыугъоижыгъ ыкы гектар пәпчъеу пуди 19-рә къырихъыгъ.

Мы бригадау ыужы зыкъыри-мыгъанеу колхозеу „Новый быт“ зыфайорә извеновое Ф. Набэ къом мыгъе дәгъоу йофшаклохәр. Мы звеном ячмень гектар пәпчъе ләжыгъеу пуд 270-рә къырихъыгъ.

Улап-Шәуджән МТС-м ыышшәу районым пәрәтигъе щыләгъар тракториа бригадау тов. Акылъэр зибригадирим идъехъа-гъехъар выставка къышыгъауагъәх. Мы бригадау итракторхәм техни-

ческе уход икъу зәраагъегъотеу ыкы игъом зәрагъеңкәлжыхәрәм къахәкәу мыгъе дәгъоу йофшаклохъ, бригадау трактореу иләм пәпчъы 1944 рә илъес йофшаклохәм проценти 160-у агъецкәлгъар.

Колхозеу „Передовик“ ич-мыш щыләгъар Нагрянскәм фураж-нә чәм пәпчъ ще литре 1.930-рә зырыз къышызрәхъыгъ ыкы выставка къеколыгъемэ къариауагъ.

Н. Нинажев.

Семчыкәр губгъом екуадә

Шәуджән районым щыщ колхозеу „Примерный путь“ зыфайорә семчык гектари 130-у иләм щыщәу непә къызынсыгъәми гектари 7 нахъ йожыгъәп. Адырэ семчык гектар пчъагъәр пыункыгъауагъу губгъом екуадәш илъ.

Ар анахъеу къышхәкъырәр колхозым ипредседателәу Лукаш пәщэнгъе ще икъу колхозым зәрәри-мыгъегъотрәр ары.

Ответ. редактор Н. ШОВГЕНОВА.